

УДК 336.71

Т.В. ОМЕЛЯНЕНКО, магістрант НТУ «ХПІ»

МІЖНАРОДНИЙ ФАКТОРИНГ ЯК ШЛЯХ ДО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

У статті розглянуто загальні тенденції розвитку міжнародного факторингу в Україні, зокрема експортного факторингу, проаналізовано досвід закордонних держав, досліджено проблеми його впровадження та запропоновано шляхи їх вирішення.

The article discussed the general trends of international factoring in Ukraine, including export factoring, analyzed the experience of foreign countries, investigated the problem of its implementation and suggested ways to solve them.

Ключові слова міжнародний факторинг, зростання, експорт, підприємство, регулювання, законодавство

Постановка проблеми На сучасному етапі глобалізації й інтернаціоналізації світогосподарських зв'язків для української економіки стало актуальним підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах подальшого входження України до світового конкурентного середовища, зростання ключових показників економічного розвитку держави, необхідності поліпшення іміджу на міжнародному просторі.

Через нестабільність економічної ситуації та інфляційні процеси факторинг в Україні ще не набув належного розвитку. Зважаючи на неможливість використання сучасних форм та інструментів розрахунково-платіжних відносин у фінансовому ресурсозабезпеченні економічного зростання та подолання кризових явищ в умовах транзитивної економіки дослідження розвитку міжнародного та внутрішнього факторингу в Україні та його роль у національному господарстві сьогодні надзвичайно актуальне.

Аналіз публікацій У науковій літературі сутність міжнародного факторингу визначається наступним: фактор (банк або спеціалізована фінансова установа, що має дозвіл на здійснення факторингових операцій) звільняє експортера від фінансової ваги експортного договору, що

обумовлює особливу вигоду при наявності обмежень на строк платежу при валютному регулюванні країни-експортера (характерно для України), для надання змоги підприємству приділити більше уваги безпосередньо основній діяльності.

До проблем розвитку експортного факторингу в Україні відносять неготовність переважної частини банків та фінансових установ України до інвестицій у нову для них галузь діяльності, обмежені доступу до інформаційних ресурсів, відсутність новітніх комп'ютерних технологій у рамках автоматизації і аналізу факторингових операцій.

Постановка задачі В іноземних розвинутих економіках міжнародний факторинг успішно застосовується протягом багатьох років. В умовах української економіки факторинг доки не набув значного поширення у зв'язку з нестабільністю економічного і політичного середовища, відсутністю чіткої законодавчої та інформаційної бази, системних підходів до процесів регулювання економіки. Головне завдання полягає у необхідності більш глибокого дослідження факторингу як фінансового інструменту; вивченні причин, що не дозволяють ефективно впроваджувати факторинг; розробки нормативно-правової бази щодо регулювання, оподаткування та обліку експортного факторингу, співробітництва з закордонними фінансовими установами по проведенню факторингових операцій та інтеграцію з міжнародними факторинговими організаціями.

Викладення основного матеріалу Динаміка розвитку зовнішньоекономічної діяльності українських компаній створює необхідність розширення фінансування зовнішньоекономічних операцій. Цього можна досягнути за допомогою застосування міжнародного факторингу, що є видом послуги в сфері міжнародного фінансування, при якому постачальник товару відступає короткострокові вимоги по товарним договорам факторингової компанії з метою негайного отримання більшої частини платежу (70 – 90% за 2-3 дні), гарантії повного погашення заборгованості, зниження витрат при проведенні розрахунків.

На деяких українських підприємствах використовується експортний факторинг – оформлена договором угода, яка передбачає передачу експортером фактору (яким може бути банк чи спеціалізована компанія) усіх

своїх майбутніх надходжень від експорту в одну чи більше країн за визначений термін часу.

Відповідно до Конвенції про міжнародний факторинг, прийнятої в 1988 р. Міжнародним інститутом уніфікації приватного права, операція вважається факторингом в тому випадку, якщо вона задовольняє як мінімум двом з чотирьох ознак: наявність кредитування у формі попередньої оплати боргових вимог; ведення бухгалтерського обліку постачальника, перш за все обліку реалізації; інкасування його заборгованості; страхування постачальника від кредитного ризику.

Конвенцією врегульовані питання застосування договорів факторингу і відступлення права грошової вимоги. Положення Конвенції можуть застосовуватися кожного разу, коли грошові вимоги (згідно з угодою факторингу) виходять з договору купівлі-продажу товарів між постачальником і боржником, які здійснюють господарську діяльність на території різних держав.

Наприкінці 50-х - початку 60-х років створені 3 найбільші міжнародні факторингові групи: Heller International Group, International Factors Group S.C., Factors Chain International.

Ринок факторингу в Україні знаходиться на стадії становлення. Важливим етапом розвитку ринку факторингових послуг в Україні стало створення Східноєвропейської факторингової асоціації влітку 2001 року.

В міжнародному факторингу суттєва роль належить експортному факторингу, який являє собою продаж експортером фактору короткотермінової дебіторської заборгованості по експорту. Обслуговуючи клієнтів-експортерів, факторингові компанії (експорт-фактори) діють спільно з іноземними факторинговими компаніями, які працюють в країнах імпорту (імпорт-фактори). Імпорт-фактори допомагають експорт-факторам отримувати інформацію стосовно існуючих чи потенційних дебіторів в своїй країні, забезпечувати страхування ризиків неплатежів іноземного дебітора, вирішувати питання пошуку оборотних засобів.

Особливістю зовнішньоторговельного факторингу є відсутність права регресу до постачальника на експорт. Останнє зумовлене тим, що основною причиною факторингового обслуговування експортера виступає його захист від кредитного ризику.

Значення міжнародного факторингу полягає в спрощеному отриманні грошових коштів експортером під час ділових операцій для прискорення процесу обігу капіталу, захисті експортеру від ризику неплатежів, зменшенні витрат по операціям управління дебіторською заборгованістю та її інкасуванню, підвищенні дисципліни погашення боргів, зниження валютних ризиків, виключення необхідності залучення позики для поповнення обігових коштів постачальника.

Міжнародний факторинг є одним із каналів світового переливу капіталу. На загальнодержавному рівні міжнародний факторинг дозволяє збільшувати обсяги експортних операцій, врівноважуючи платіжний баланс та зменшуючи дефіцит бюджету, обумовлює прозорість діяльності суб'єктів господарювання та фінансових установ. На рівні окремого підприємства його використання значно прискорює і забезпечує стабільне поступове зростання та розвиток, зменшує різноманітні ризики, стимулює створення довгострокової програми розвитку, є гнучким інструментом фінансування оборотного капіталу на шляху до підвищення ліквідності.

Незважаючи на досить високу вартість факторингу, йому надається перевага на основі застосування закону зменшення вартості грошей у часі. Використання в Україні факторингових послуг надає можливість українським експортерам отримувати достовірну інформацію про фінансово-господарський стан закордонних партнерів перед укладанням експортних контрактів і гарантовано отримувати оплату за експорт продукції.

Висновки Експортний факторинг є гнучким фінансовим інструментом, що дозволяє підприємству реалізувати продукцію на умовах товарного кредиту, забезпечуючи збереження ліквідного грошового потоку під час фінансового циклу. Його більш широке використання позитивно впливає як на окреме підприємство, так і на національну економіку в цілому.

Для подальшого розвитку міжнародного факторингу в Україні необхідне:

1. Вдосконалення законодавчого регулювання здійснення операцій експортного факторингу на державному рівні в рамках реформування податкового, господарського, банківського, цивільного законодавства, уточнення визначення факторингу, врегулювання розбіжностей у законодавчому визначенні даного виду фінансової операції.

2. Розвиток співробітництва українських фінансових установ з міжнародними факторинговими організаціями. Це значно підвищить якість обслуговування національних експортерів за рахунок підвищення рівня кваліфікації спеціалістів з міжнародного факторингу.

3. Розробка методики оцінки ризиків та діагностики ефективності операцій з експортного факторингу фінансовими установами на основі наукового підходу.

4. Формування інформаційної бази з використання, законодавчого регулювання, ефективності операцій експортного факторингу українськими підприємствами.

Список літератури: 1. Конвенція УНІДРУА про міжнародний факторинг 1988 р. 2. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000р. №2121-III (зі змінами та доповненнями). 3. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.2001р. № 2664-III (зі змінами та доповненнями). 4. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 28.12.1994р. № 334/94-ВР (зі змінами та доповненнями). 5. Закон України “Про податок на додану вартість” від 03.04.1997р. №168/97 – ВР (зі змінами та доповненнями). 6. Внукова Н. Основи факторингу: Навч. посіб. - К., 1998. - 252 с. 7. Колесова І. Використання факторингу в управлінні фінансами корпорації: // Фінанси України. - 2004. - № 3. - С.135 – 143. 8. Склеповий С.В. Ринок факторингових послуг в Україні: // Фінанси України. - 2005. - № 9. - С.109-115. 9. Басюк Т.П. Фінансові аспекти зовнішньоекономічних операцій // Економіка. Фінанси. Право.- 2007.- № 6.- С.20-25.

Надійшла до редакції 25.11.2008 р.